

København d. 22. august 2024

Vedr.: Høring om barnets ret til begge forældre, herunder barnets bedste ved samværschikane og forældrefremmedgørelse.

Delebarnets Vilkår tillader sig herved at indsende høringssvar.

Delebarnets Vilkår repræsenterer forældre – både mødre og fædre – og bedsteforælder, men også børn og unge, der har oplevet og fortsat gennemlever konsekvenserne af lovgivning, vejledning hertil, organisering og processer som det familieretslige område repræsenterer.

Delebarnets Vilkår kombinerer dette med et udgangspunkt i nyere peer reviewed forskning samt indblik i lovgivning og praksis fra en lang række af europæiske lande såvel som USA, Canada og Australien – hvor en stor del af disses tilgange og erfaringer ikke inddrages, når man i Danmark forsøger at perspektivere området.

Delebarnets Vilkår er enig med Folketingets partier i at barnets ret til begge forældre og forældrenes ansvar for at skærme barnet mod deres konflikter skal styrkes.

Det er forældrenes pligt at sikre, at barnet ikke gøres til et våben i relationen mellem dem. Derfor skal samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, i forældreansvarssager i højere grad end i dag forebygges og om nødvendigt stoppes uden unødigt ophold. I de mest udtalte tilfælde, hvor dette er til barnets bedste, skal det have en konsekvens for den forælder, der med vedvarende grundløs chikane eller manipulation forhindrer eller reducerer barnets kontakt med den anden forælder.

Det er statens pligt at sikre, at lovgivning og rammerne for familieretslige processer er indrettet på en hvis, der ikke giver anledning til unødigt konflikt eller forstærker effekterne af den livskrise som forældrenes brud er et udtryk for.

Det er statens pligt at sikre at inddrage børn, hvis nødvendigt, på en vis der afbalancerer det at få barnets stemme frem mod det at beskytte barnet mod at føle ansvar for et sagsudfald, hvis konsekvenserne det ikke har forudsætninger til at gennemskue og efterfølgende føle at have ansvar for. Det er ligeledes statens pligt at sikre at processernes tilrettelæggelse beskytter barnet mod voksenmanipulation – både direkte og indirekte – udøvet af såvel fagaktører såvel som forældrene.

Delebarnets Vilkårs udgangspunkt er at det er politikerne, ministeriet og myndighedernes pligt at sikre, at lovgivning og praksis er forebyggende, at krav til retssikkerhed er indarbejdet i lovgivning og processer samt at gældende konventioner skal overholdes. Dette er forudsætningen for at der kan træffes korrekte afgørelser på et sagligt og oplyst grundlag, som

er bedst for barnet og beskytter dets ret til bevarelse af familie-miljø. Pligten omfatter også at føre tilsyn, at sikre gennemsigtighed og forudsigelighed i alle sammenhænge

Delebarnet Vilkår kommenterer lovudkastet på et overordnet plan ud fra disse forhold.

Lovudkastet indfører begrebet ”forældrefremmedgørelse” med en meget spinkel definition hvor udgangspunktet er, at der sker intentionel forældrefremmedgørelse ”i få tilfælde”. Det er samme formulering Familieretshuset anlægger i ”Vidensnotat om forældrefremmedgørelse, samarbejdschikane, samværsvægning” dateret 08.08.2023. Heller ikke i dette oplyses kilder der lægges til grund for vurdering af omfanget ”få tilfælde”. Børns Vilkår var for ca. 10 år ude med et estimat, der lød at omfanget var et fire-cifret antal sager om året, mens andre tager udgangspunkt i udfaldet – at børn og forældre er blevet gjort fremmed for hinanden og dermed ”forældrefremmedgøres” - hvorved omfanget estimeres til over 130.000 børn, forældre og bedsteforældre er ramt som følge af mødet med det familieretslige system og omgivende lovgivning. Delebarnets Vilkår derfor efterlyser et datagrundlag og en gennemarbejdet analyse således at man sikrer at problemstillingens karakter og omfang håndteres i overensstemmelse hermed.

Delebarnets Vilkår skal henvise til at daværende Social- og Ældreminister i svar maj 2022 satte spørger i udsigt af Socialministeriet ville tage kontakt til den hollandske pendant, med henblik på at opnå indblik i det omfattende forarbejde man der gjorde med henblik på at kvalificere problemstilling ”forældrefremmedgørelse” samt implementere relevante tiltag. Delebarnets Vilkår kan ikke se dette reflekteret i lovudkastet.

Delebarnets Vilkår er bekymret over, at man lader Familieretshuset udarbejde guidelines. Frem til 2023 anerkendte Familieretshuset ikke begrebet. I vidensnotat af 08.08.2023 gennemgås begrebet kort og med udlægninger heraf som er svært genkendelige. Man synes i høj grad af ligge sig op af norske BUFDIR, der inddrager begrebet samværsvægning (estrangement) i børnekontekst, trods at dette i forskningskredse anvendes i forbindelse med brud mellem eksempel voksne børn og disses forældre. På ikke videnskabelig vis indfører man i familieretslig kontekst en forklaringsmodel, der retfærdiggør at børn ønsker at bryde kontakten til deres forældre, hvilket strider imod tilknytningsteorien, der nyder bred internationalt anerkendelse.

Begrebet ”forældrefremmedgørelse” er omstridt. I Rumænien har man derfor valgt begrebet fra og erstattet det med ”forældres fremmedgørelse”. Den tilgang mener Delebarnets Vilkår at man bør tage til sig, for ikke at blive yderligere suget ind i den kønspolitiske kamp, der aktuelt

udspiller som rundt om ”forældrefremmedgørelse”. Eksempel nævnes i Familieretshuset tidligere omtalte vidensnotat (side 3) at Europaparlamentet i 2021 skulle have forholdt sig til begrebet, herunder som forklaringsmodel på ”fædres fortsatte voldsudøvelse mod mødre i familieretslig kontekst” og derfor anbefalet medlemslandene at ”forbyde henvisning hertil i retssager”. Faktuelt er det et underudvalg – GREVIO – der har vedtaget en resolution, der ingen retsvirkning har. I samme notat nævnes WHO, der i forbindelse med udarbejdelse af ICD-11 konstaterede at begrebet anvendes retsligt.

Den politiske definition har en karakter, der ikke muliggør bevisførelse, idet manipulation i sin grundnatur dækker over skjult påvirkning. Man tilføjer altså yderligere kompleksitet i forhold til at løfte bevisbyrden for denne variant af psykisk vold.

TV2 dokumentaren ”Med børnene som våben” viste med al tydelighed at den skjulte manipulation anvendes. Fire nu voksne kvinder fortalte hvordan det i sin tid foregik og hvorledes de blev misbrugt. Den direkte børneinddragelse – børnesamtaler – var midlet til at få manipulatorens budskab frem. Aktuelt kan forløb i familieretslige sager indebære at børn mere end 10 gange udsættes for direkte børnesamtaler. Deres budskab ændrer sig over tid, fordi deres overlevelsessystem – tilknytningssystem – er sat på overarbejde. Det er sådan indrettet, at barnet gør det, det instinktivt på kort sigt oplever er bedst for at sikre dets overlevelse. Man sætter barnet i centrum – og risikoeksponerer det i stedet for at beskytte det mod manipulation. Børnesamtalernes karakter og omfang, har sammen med sagens tidsmæssige udstrækning en forældrefremmedgørende effekt – barnet tilpasser sig i forsøget på at sikre dets kortsigtede overlevelse. På denne vis bidrager det familieretslige system til ”forældrefremmedgørelse”.

Tidsfaktoren er et andet systemmæssigt bidrag til ”forældrefremmedgørelse”. Når der tillades langvarige processer, hvor barnets samvær enten er minimeret eller skævvredet, da sættes barnets overlevelsessystem yderligere på overarbejde. Barnet fastholdes over tid i en situation med ekstraordinær emotionel stressbelastning, der udgør toksisk stres.

Toksisk stres har jævnfør samme neurologisk skadepåvirkning som vold, overgreb og misrøgt. Når man minimerer eller afskærer et barns kontakt til en forælder, opstartes hos barnet en proces fra dag 1, der kan sidestilles med vold.

Lovforslaget adresserer ikke ingen af disse forhold. Nogle frister forlænges endda.

Den politiske tekst betoner en skærpelse, herunder at ”forældrefremmedgørelse” og samværschikane skal have en helt fremtrædende plads og udøvelse skal have konsekvens. Lovteksten introducerer blot ingen nye retsmidler eller skærpelse af brugen af eksisterende. I forvejen kan ministeriet ikke oplyse i hvilket omfang nuværende retsmidler anvendes og

effekten heraf. Således savnes der en grundlæggende sammenhæng mellem det politiske signal og ministeriets lovudkast. Lovudkastet introducerer heller ikke nye tilgange til hvorledes man vil forebygge udøvelse af "forældrefremmedgørelse" eller "samværschikane".

Det er derfor vanskeligt at få øje på, hvorledes lovudkastet vil forebygge sagsudfald som illustreret af Højesteretsafgørelse BS-11547/2024-HJR af 16. august 2024, hvor grov samværschikane ingen afgørende betydning fik. Samværet forblev hos den forælder, der ud over at udøve grov samværschikane også blev vurderet at have ringest evne til at sikre forældresamarbejdet. Afgørelsen er ligeledes bemærkelsesværdig idet den ikke tilsikrer reetablering af samvær, trods flere nyere EMD afgørelser der, tilsiger det hensigtsmæssige heri trods langvarigt afbrud i kontakten.

Lovudkastet henviser til konventioner og eksemplificerer nogle afgørelser fra hhv. 1999 og 2002. Delebarnets Vilkår savner at lovudkastet inddrager og perspektiverer en række nyere EMD-afgørelser med relevans for det familieretslige område som eksempelvis JANOČKOVÁ AND KVOCERA v. SLOVAKIA (2024), V.Y.R. AND A.V.R. v. BULGARIA (2022), T.A. AND OTHERS v. THE REPUBLIC OF MOLDOVA (2022) og A.T. v. ITALY (2021). Ligeledes gælder højesteretsafgørelserne BS-24726/2020-HJR og BS-20880/2020-HJR.

Officialmaksimen, der omfatter principper om legalitet og proportionalitet tilsiger, at jo dybere et indgreb i borgernes, herunder forældres og børns liv, et indgreb er, des klarere skal både lovhjemlen og rigtigheden af den faktiske virkelighedsbeskrivelse også være. Dette er ikke foreneligt med nuværende praksis der ifølge Tænketanken Justitia rapport fra august 2023 lød *"Det blev nemlig af Børne- og Socialministeriet vurderet, at et krav om dokumentation af volden ikke ville være hensigtsmæssigt, da Familieretshuset hverken kan eller skal efterforske påstande om vold og af hensyn til, at enhver tvivl bør komme den potentielt voldsramte part til gode."* i det at adskille et barn fra en forældre med tilstrækkelig forældreevne eller skævvriddes samvær, har **samme neurologiske skadespåvirkning på barnet som eksempelvis fysisk vold.**

Man er derfor i en situation hvor man bør nytænke det familieretslige systems indretning, hvis det er barnets bedste i et langsigtet perspektiv man ønsker at varetage.

Delebarnets Vilkår mener

- at “barnets bedste” er ikke kun en afvejning af umiddelbare risiko og tryghedsfaktorer, men en afvejning af alle forhold angivet i FNs børnekonvention, da disse ikke er hierarkisk rangordnede. Herunder skal der anlægges et langsigtet perspektiv, der ikke er båret af et princip om at en forælder skal anlægge en retssag eller barnet skal benytte en initiativret.
- tidsperspektivet er afgørende – både procesmæssigt men også i vurderingen af hvad der over tid er til barnets bedste. Dette forhold er også et gennemgående tema i afgørelser truffet af den Europæiske Menneskerettighedsdomstol gennem mere end et årti. Et opgør med stiltiende accept af tilgangen at tid skaber fakta – det indirekte incitament for at trække sager i langdrag – er påkrævet.
- barnets retssikkerhed skal styrkes gennem iagttagelse af Officialsmaksimen der om legalitet og proportionalitet tilsiger, at jo dybere et indgreb i borgernes, herunder forældres og børns liv, et indgreb er, des klarere skal både lovhjemlen og rigtigheden af den faktiske virkelighedsbeskrivelse også være. Således skal Børne- og Socialministeriet vurdering “at et krav om dokumentation af volden ikke vil være hensigtsmæssigt, da Familieretshuset hverken kan eller skal efterforske påstande om vold og af hensyn til, at enhver tvivl bør komme den potentielt voldsramte part til gode” erstattes af en konsekvent tilgang, hvor børnehuses og politiets kompetencer på området bringes i spil – hurtigt. I tilfælde af tiltalefrafald grundet bevisets stilling i sager med bestyrket mistanke om strafferetlige forhold begået mod barnet, skal barnet sikres en efterværnsordning, der over en længere periode tilsikrer at barnet følges tæt.

Til eksempel:

I Belgien kan man efter 1-2 tværfaglige forhandlinger træffe afgørelse på under en måned i hovedparten af §7 sagerne – uden at gå på kompromis med at beskytte barnet i forbindelse med mistanke eller påstande om vold. Dette ved at parallelt gennemføres en retsmedicinsk screening af barnet.

I Danmark har Børnehus Hovedstaden gennemført et projekt (2020-2022), hvor man har dokumenteret, at man på en uge vil kunne gennemføre en retsmedicinsk screening.

Delebarnets Vilkår mener at hovedmålsætninger med lovudkast skal omfatte at:

1. Sagsbehandling bør afsluttes indenfor 30 dage efter sagens anlæggelse efter tværlige forløb (se bilag 1)

- hurtig afklaring af forhold af strafferetslig karakter, der involverer barnet
- hurtig sikring af barnets omfattende og stabile kontakt til begge forældre + minimering af barnets direkte involvering i forældrenes sag
- grovskitse for handlingsplan, herunder operationelle målsætninger
- opprioritering af reetablering af afbrudte kontakter

2. Handlingsplan – efterværn (bilag 2)

- etablering og udvikling af tryghed og tillid hos sagens parter (under ledelse af en forældrekoordinator)
- løbende justeringer
- retsmidler der understøtter handlingsplanens gennemførelse
- retslig forankring – ud fra tilgangen “En familie – en sag – en dommer”, der over tid sikrer kontinuitet og fremdrift

3. Effektive og præventive retsmidler

- tydelighed i krav til anvendelse af disse samt optrapning heraf
- mulighed for grundig klinisk psykologfaglig udredning af en eller begge forældre
- en forældres kontakt til barnet skal kun kunne afbrydes efter en sådan udredning, det skal belyses om forælderen kan støttes i at udvikle eller generhverve tilstrækkelig forældreevne og tilbydes en sådan støtte, samt have adgang til gratis advokatbistand i forløbet.

4. Eliminering af barrierer

- politisk bestemte privilegier og særrettigheder koblet til barnets bopæls-adresse, samt lovgivningsmæssigt indbyggede mekanismer der skævvrider forældrenes rettigheder og pligter skal fjernes

– standardiseret samværsaftale der regulerer alle væsentlige forhold, skal som udgangspunkt skal gælde ved brud

5. Revision af nationale retningslinjer

– tydeliggørelse af alle parter og fagaktørers ansvar for at sikre barnets ret til familieliv og bevarelse af familie-miljø

6. Reetablering af brudte kontakter

– de der direkte eller indirekte mistede kontakt som følge af det familieretslige systems tilrettelæggelse og praksis, skal gives mulighed for og støtte til reetablering af sådanne kontakter

Ovenstående foldes yderligere ud på <https://delebarnetsvilkaar.dk/loesningen/>

Delebarnets Vilkår bidrager naturligvis gerne med yderligere perspektivering af ovenstående og henviser til www.delebarnetsvilkaar.dk samt bilag, der eksemplificerer delelementer.

Med venlig hilsen

Delebarnets Vilkår

Sundholmsvej 8
2300 København S
CVR-nr: 41629363

Jan Bækgaard Nielsen

Bestyrelsesformand

Bilag:

Bilag 1

Bilag 2

Bilag 3

Bilag 4